

Schematiseren

1 Oriënterend lezen

1.1 Tekstsignalen

- Van belang is dat je weet wat het **kanaal/de bron** (d.i. het tijdschrift, de krant of het boek) is waarin de tekst is verschenen en wie de **auteur** is. Het onderwerp, de invalshoek, de stijl en de moeilijkheidsgraad worden er immers in grote mate door bepaald.
- De **titel**, de **ondertitel** en de **intro** (een soort voorwoord in een kader dat aan de tekst voorafgaat, een omschrijving van de problematiek geeft en een vraag stelt) duiden meestal het **centrale thema** (d.i. **het onderwerp**) van de tekst aan.
- Ook **illustraties**, **tabellen** en **schema's** kunnen voor het thema verhelderend zijn.
- Teksten zijn ingedeeld in **alinea's** en soms zijn een aantal samenhangende alinea's voorzien van een **tussentitel**. De tussentitels geven een **beeld van de inhoud en de redenering** die de auteur volgt. De tussentitels lees je best **in combinatie met inleiding en slot**.
- In de **inleiding** wordt de **titel uitgebreid** of wordt een **verband** gelegd **tussen titel, ondertitel en intro**. Vaak geeft de inleiding een **samenvatting van de hele tekst**. Het **centrale thema** en de **antwoorden op de hoofdvragen** (= wie, wat, wanneer, waar en hoe), die je hierbij kunt stellen worden reeds meegedeeld.
- Het **slot rondt** de tekst **af** en volgt **vaak na een witregel**. Het **blijkt terug** op de inhoud, **verwijst naar de titel of de inleiding**, die soms **letterlijk herhaald** wordt. Meestal bevat het slot **verworven inzichten, besluiten, consequenties of mogelijke oplossingen**.

1.2 Minischema

- Het **achterhalen van het centrale thema is de belangrijkste opdracht** bij het oriënterend lezen. Vaak is de **titel** daarvoor gedeeltelijk bruikbaar, maar meestal moet je ook de **kernwoorden opzoeken in inleiding en slot**. **Verwoord het centrale thema in zelfstandige naamwoorden** met eventueel een **preciserende aanvulling**.
- Daarna zoek je de **hoofdvragen** die **i.v.m. het centrale thema** gesteld kunnen worden. Vaak volstaat een **lezing van inleiding en slot** niet en moet je overgaan naar een **eerste lezing**. Het is handig om weten dat de **kernwoorden in een kernzin** staan; dit is vaak de **eerste of de laatste zin van een alinea** waarin de **hoofdgedachte van die alinea wordt samengevat**. Wanneer je deze **kernzinnen in vraagvorm zet, krijg je automatisch de hoofdvragen**.

2 Eerste lezing

2.1 Inhoudelijke verkenning

- Het centrale thema en de hoofdvragen zetten je aan om **op zoek te gaan naar de kernantwoorden**.
- De eerste lezing is in hoofdzaak een **inhoudelijke verkenning van de tekst**. Je zoekt naar elementen om het minischema uit te breiden en eventueel te corrigeren. Tijdens het lezen duid je de **kernzinnen** (meestal **aan het begin of het einde van de alinea**) aan (met bv. een markeerstift).
- Om het antwoord op de hoofdvragen te vinden, zul je soms **alinea's van dichterbij** moeten **bekijken**. Hierbij moet je oog hebben voor de **verbanden tussen de alinea's**. Deze verbanden worden aangegeven door **signaalwoorden**. Voor de **lijst van signaalwoorden en alineaverbanden** zie gele fiches pagina 3.

2.2 Kort schema

- Met de uitgebreidere informatie kun je je **minischema** zo aanvullen dat je een **overzicht krijgt van de werkelijke tekstinhoud**. Zijn er verschillende antwoorden, dan worden ze **genummerd**. Zo krijg je een **kort schema**.

3 Doordringen in de tekst

3.1 Subvragen en subantwoorden

- Je begint nu aan de **derde leesronde**, maar dit keer ga je de **tekst werkelijk doorgronden**. Aansluitend bij de kernantwoorden stel je nu de **subvragen** en geef je ook de **antwoorden** daarop.
- De **signaalwoorden** geven je een **zicht op de structuur van de tekst**. Ze delen de tekst op in **oorzaken, gevolgen, conclusies** enz.
- De **kernwoorden en verwijswoorden** creëren een **netwerk van betekenissen** die een **antwoord vormen op de hoofdvragen**. Verwijswoorden zijn woorden zoals 'hij, zij, hun, deze, die, dit' enz.

3.2 Gedetailleerd schema

- In een gedetailleerd schema **bepaal je eerst het hoofdthema**. Vervolgens overloop je de **hoofdvragen met kernantwoorden**. Daarna heb je oog voor **eventuele subvragen met hun kernantwoorden, nog lagere subvragen en antwoorden** enz. Zorg voor een **goede lay-out** en een **regel- of alinea-aanduiding** **vergemakkelijkt het terugvinden van informatie**.